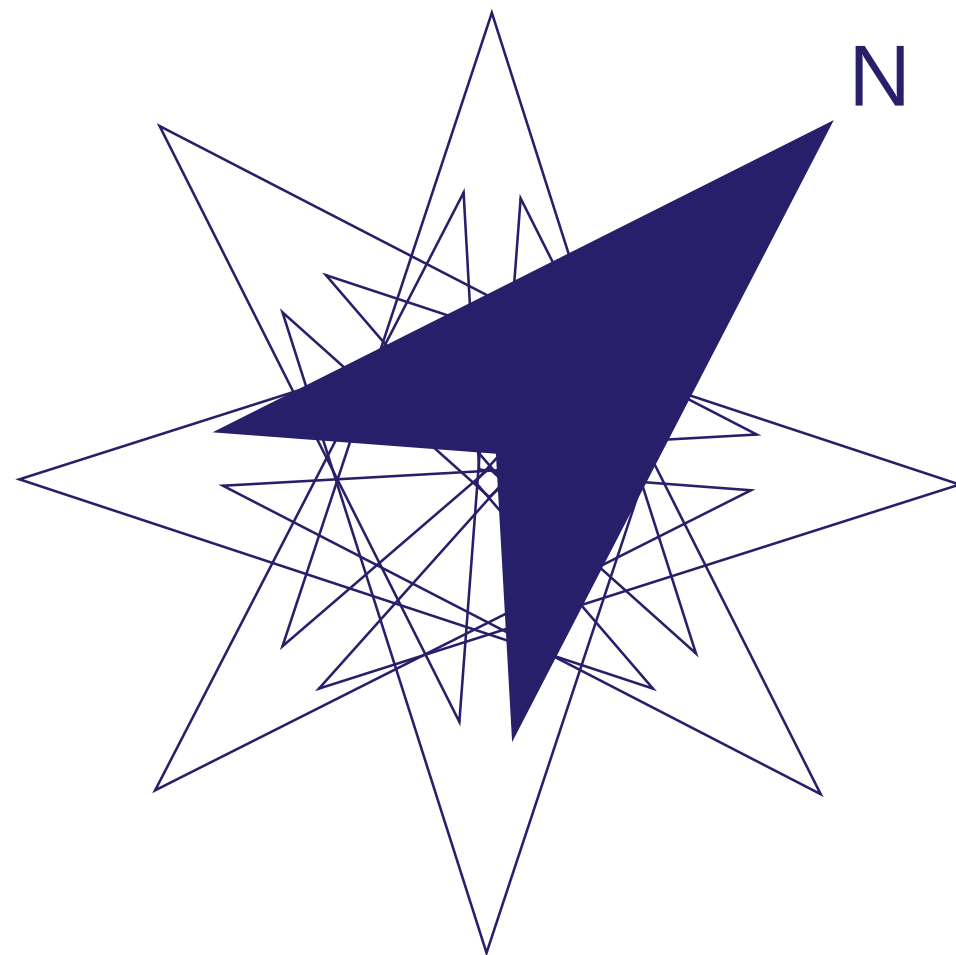

Brede welvaart

kompas in tijden van keuzes

Wat vindt je als samenleving waardevol en hoe maak je dan transparante keuzes?

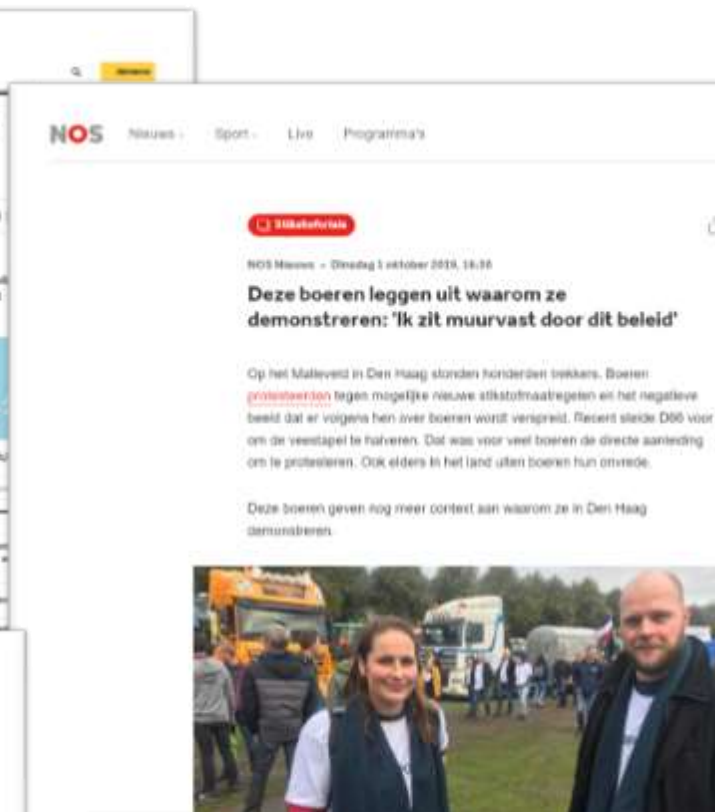

Inhoudsopgave

- Context
- Er is hoop: Brede welvaart als kompas

Waarom is er behoefte aan een (nieuw) kompas?

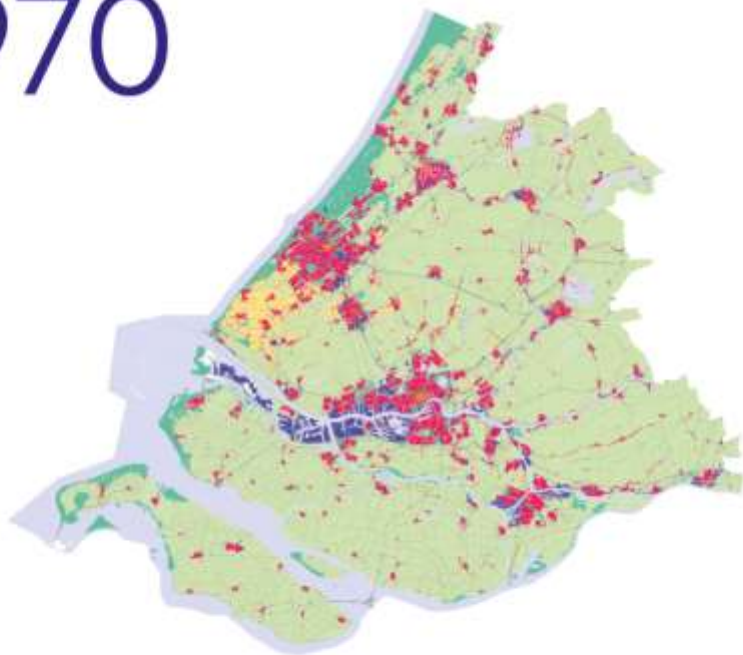

Hoe heeft Zuid-Holland zich de afgelopen 50 jaar ontwikkeld?

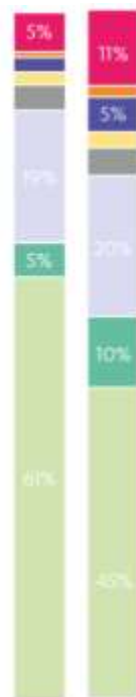
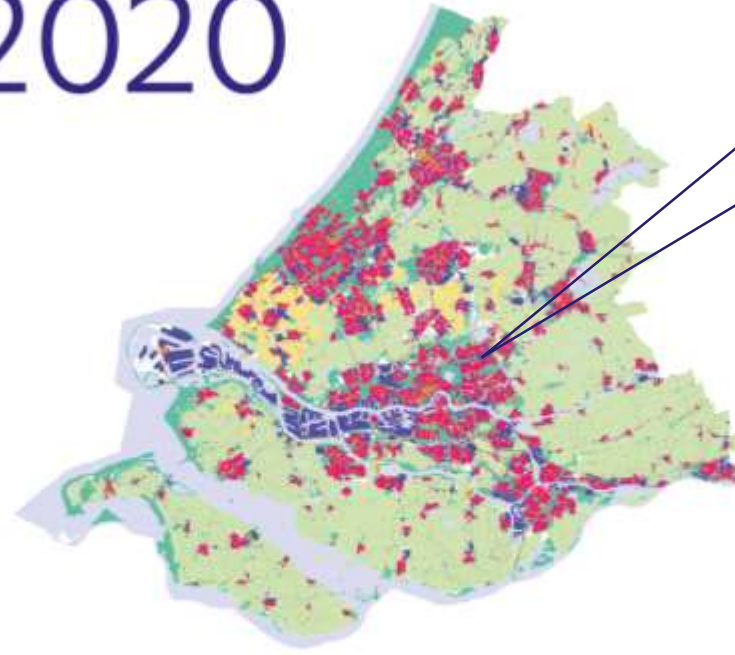
Verdeling grondgebruik binnen de provincie

wonen werken voorzieningen mobiliteit groen en recreatie kassen agricultuur water bouwterrein,overige

1970

2020

Oppervlakte voor woon- en werkmilieus is 2x groter geworden, maar het aantal inwoners en banen is 'slechts' met 33% toegenomen

Huishoudensgrootte is gedaald van ongeveer 3,1 naar 2,2 personen

Miljoen woningen 0,91

Miljoen inwoners 2,79

Miljoen inwoners 3,71

Miljoen woningen 1,69

Miljoen FTE (arbeidsvolume) 1,01

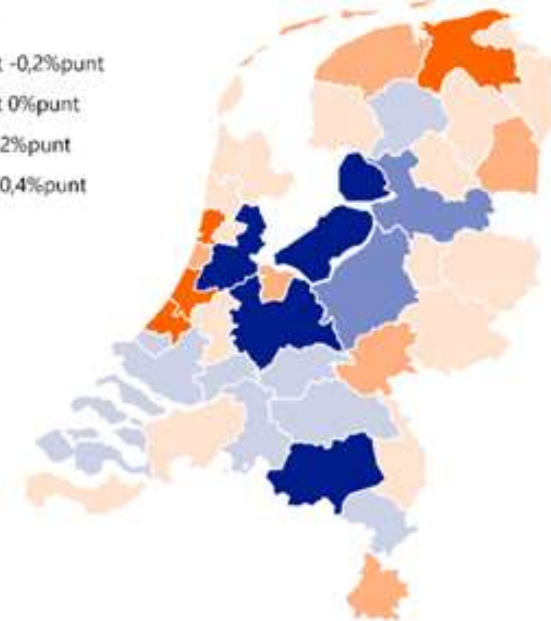
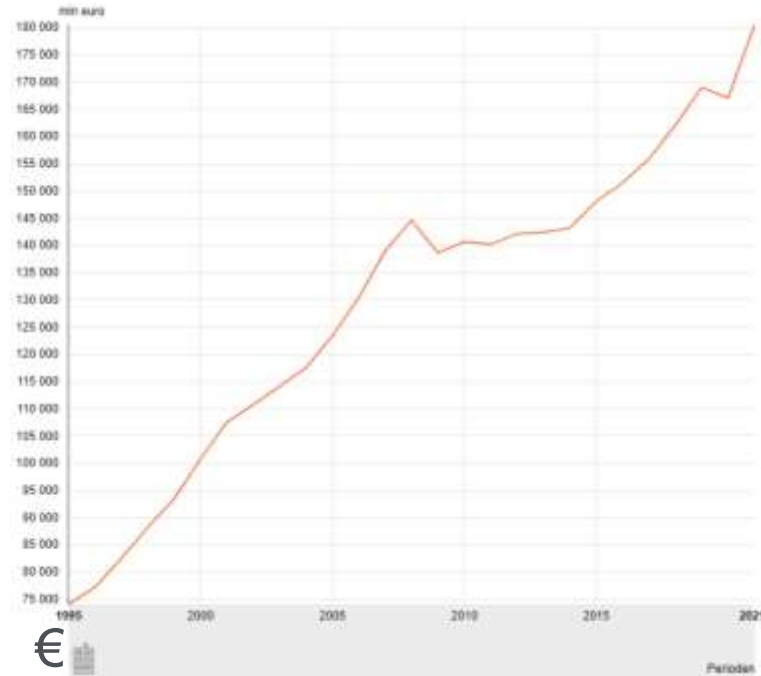
Miljoen FTE (arbeidsvolume) 1,34

Miljoen FTE (arbeidsvolume)

Verhouding aantal banen per oppervlakte stedelijk gebied is met 35% gedaald.

Onze welvaart is gegroeid, maar we lopen steeds meer achter op andere regio's

Het Zuid-Hollandse aandeel van de nationale economie is teruggelopen van 22,5% in 1995 naar 20,8% in 2019 (Tammens, 2022).

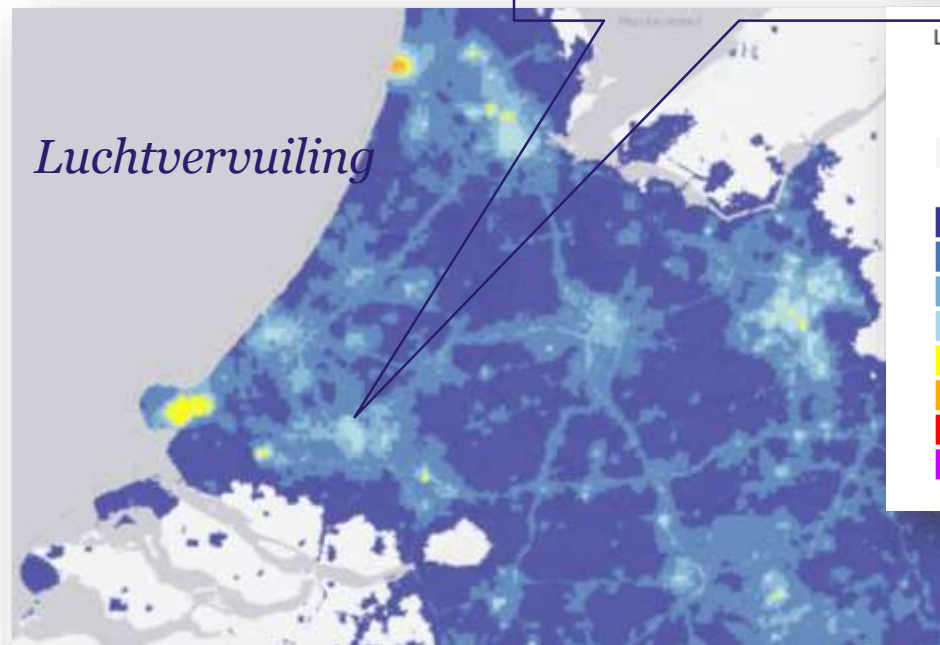
Ontwikkeling van het aandeel toegevoegde waarde
in de Nederlandse economie, 1996 - 2020 (Sander, 2023)

En...

Geluidsoverlast

Luchtvervuiling

Legenda:

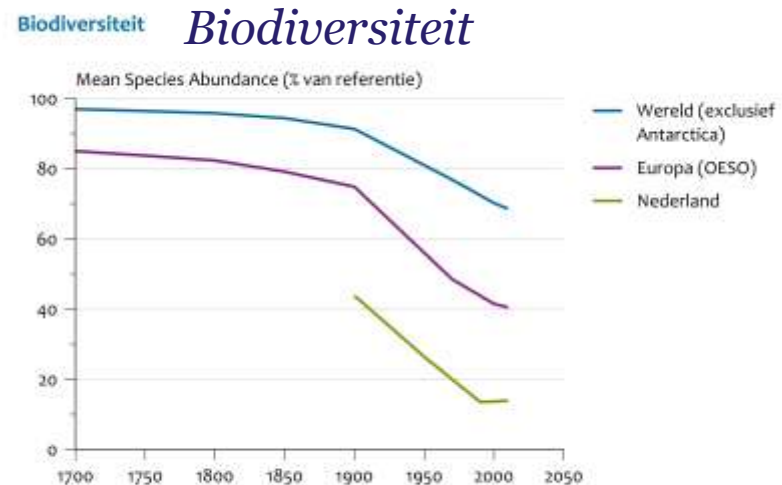
Fijn stof conc.
(microgram PM₁₀/m³)

< 15

----- WHO advieswaarde

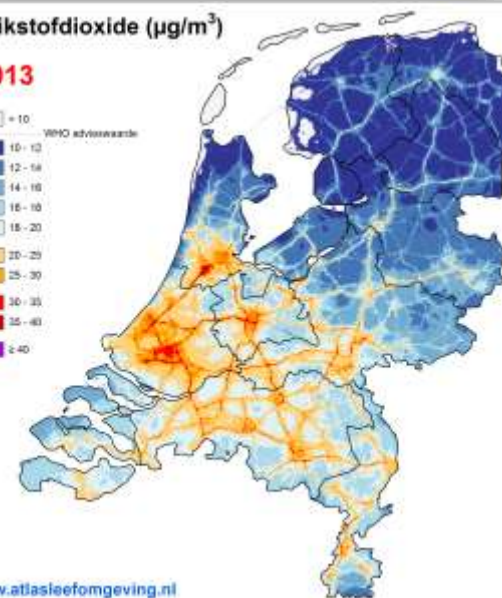
- 15 - 16
- 16 - 17
- 17 - 18
- 18 - 20
- 20 - 30
- 30 - 50
- 50 - 70
- ≥ 70

Biodiversiteit

Stikstofdioxide (µg/m³)

2013

+ Waterkwaliteit

We lopen vast...

Vragen om (veel) meer ruimte

- Extensivering van de landbouw
- Watersysteem (buffers)
- Biodiversiteit & natuur
- Energie-infra (pMIEK)
- Ombouw naar circulaire economie
- Woningbouw
- Bedrijventerreinen

(Ruimtelijke) beperkingen

- Stikstof
- Kaderrichtlijn Water (KRW, 2027)
- Emissiereductie CO2 (49%, 55% in 2030)
- Bodemsysteem
- Watersysteem
- Netcapaciteit
- Drinkwater
- Tekort aan investeringsvermogen bij overheden

Hoe sturen we nu?

VOORBEELDEN

En dat proberen we technocratisch (en sectoraal) op te lossen

	Theorie	Doelen	Verdelingsprincipe	Maatregelen	Monitoring
Ruimte wonen verstedelijking	Faciliteren behoefte (aantallen demografie) Agglomeratiekracht	Vraag en aanbod in balans Beschermen open landschap	Compact bouwen langs (H)OV lijnen	Regionale Woningbouw- Afspraken vooral binnenstedelijk	Woonbarometer behoefteramingen
Economie	Groei en innovatie faciliteren	Vraag en aanbod in balans	Voldoende ruimte voor de economie (ha) faciliteren	Regionale bedrijventerreinen afspraken	Uitgifte bedrijventerreinen
Mobiliteit	Doorstroming Keuzevrijheid	Snel en veilig (doorstroming)	Grootste winst voor de grootste groep	Capaciteit infrastructuur Subsidieverlening	Voertuigverliesuren Betrouwbaarheid Effecten veiligheid
Energie	Verscheidenheid bronnen	Hoger aandeel duurzame energie Robuustheid	Wie het eerst komt wie het eerst maalt	RES PMIEK	Monitoring netbeheerders
Natuur	Robuuste (grote eenheden) Natuurdoeltypen	(Soorten)behoud, versterking biodiversiteit	(Uitbreiding) natuurgebieden	Beheer(plannen) en realisatie	Kwaliteit natuur(gebieden)

Coalitieakkoord

Inclusief

Brede welvaart en samenwerking

- Bij de versterking van onze economie en samenwerking stellen we een breed welvaartspectatief centraal. Uiterlijk in 2025 is er een breed welvaartsagenda opgesteld die aansluit bij de landelijke monitoring. We wegen, sturen en rapporteren regelmatig op zowel economische doelen als op sociaal en cultureel gebied, de leefomgeving, gezondheid en onze democratie. We verkennen hoe we het breed welvaartspectatief kunnen verankeren in onze bestuursorganisatie.
- Mede vanwege dat brede welvaartspectatief is het essentieel om voor het verdienvermogen van de inwoners een sterke concurrentiepositie van de Zuid-Hollandse economie te waarborgen.
- Zuid-Holland kent een aantal gebieden die over een langere periode relatief zwak scoren op diverse dimensies van breed welvaart. Via een integrale meerjarige aanpak kan dit gekeerd worden. Wij willen het potentieel van onze regio's benutten. Wij werken samen met bewoners, bedrijven en onderwijsinstellingen aan regio's die gericht zijn op het sterker maken van specifieke gebieden en het concurrerend houden van sectoren.

Waar zetten we op in?

We willen een economie die een bijdrage levert aan de **brede welvaart** voor alle Zuid-Hollanders. Ondernemers creëren de banen en bieden werkgelegenheid aan inwoners. Dit geldt zowel voor grote als midden- en kleine ondernemers. We willen een economie die groeit in termen van kwaliteit en niet alleen in volume. Om dat te bereiken kiezen we voor een economie die:

- duurzaam is; die uiteindelijk geen emissie uitstoot en gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffenstelsel (onder andere voor stroom, warmte, CO₂ en waterstof);
- innovatief is; met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan ondernemerschap.

Veilig en gezond

- We zetten in op **brede welvaart** door werk te maken van een gezonde en veilige leefomgeving. We zetten in op het verkleinen van gezondheidsverschillen door bij de inrichting van de leefomgeving gezond gedrag mogelijk te maken. We beschermen inwoners tegen negatieve invloeden en verminderen deze waar mogelijk, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluidsoverlast, nestgebruik, wateroverlast en hittestress. Wij verbinden daarbij het

provincie Zuid-Holland

BUSINESS

LEF DE MEUK

Provincie Zuid-Holland spaarzaam met Ruimtelijke Ordening

20 Reacties 30 oktober 2023 4 minuten leeswijze

In het Ruimtelijk Voorstel komt het provinciebestuur met duidelijke afwegen toekomst van de provincie. Door te staan op brede welvaart en te kiezen digitaal en inclusief Zuid-Holland wordt een heldere koers voorgesteld. Dat ondergrens aan beschikbare open ruimte. Daarmee wordt de grond die be zowel werken als wonen niet verder vergroot.

Ruimtelijke Koers

Provincie Zuid-Holland gaat koers wijzigen: niet alles kan meer

Foto: AWP

Het provinciebestuur van Zuid-Holland wil de koers wijzigen om te voorkomen dat de toch al beperkte ruimte nog schaarser wordt. De tijd dat alles kan is voorbij, aldus het college van Gedeputeerde Staten. "We hebben niet zomaar overal ruimte voor. We zullen onze schaarse oppervlakte beter beschermen", staat in een toelichting op het ruimtelijk voorstel dat het college op verzoek van de Rijksoverheid heeft gemaakt.

Wat is Brede Welvaart?

Brede welvaart draait om **expliciete keuzes** vanuit wat we als samenleving in een gebied van **waarde** vinden (PBL). Er worden meerdere aspecten afgewogen dan in het huidige economische model.

Er is hoop...

Maar hoe maken we Brede Welvaart toepasbaar?

1- Hoe staat Zuid-Holland er voor?

Monitoren en Signaleren

2- Een andere kijk op doelen en opgaven

Matrix: Van smalle naar brede welvaart

3- Gebiedsgericht kiezen

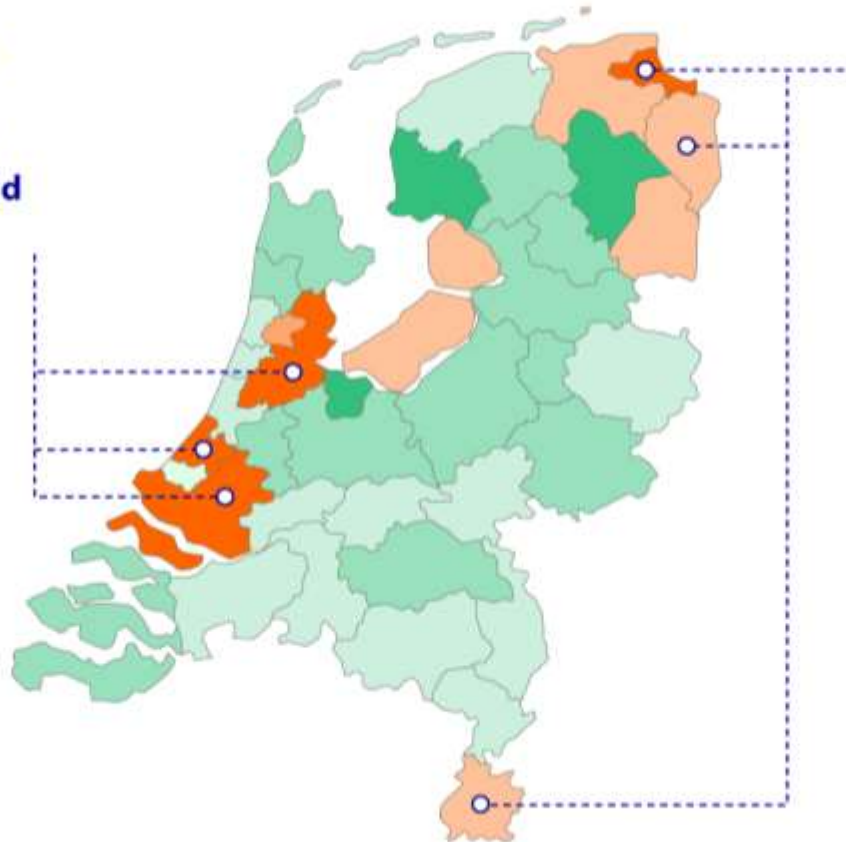
Aandachtsgebieden: Wat? Voor wie? En waar?

Hoe staat Zuid-Holland er voor?

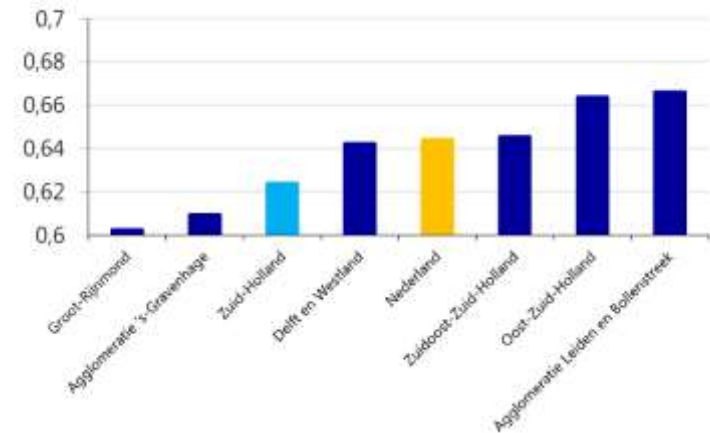
Volgens de Brede Welvaartsindicator (BWI), Rabobank & Universiteit Utrecht

hoogste brede welvaart —■ ■ ■ ■■— laagste brede welvaart

Lage brede welvaart in grootstedelijk regio's door lage **veiligheid**, **fijnstof**, slechtere **werk-privébalans** en vooral een lage **woontevredenheid**

Lage brede welvaart aan de randen van het land door beperkte **gezondheid**, lager **opleidingsniveau**, minder perspectieven op de **arbeidsmarkt** en lagere **inkomens**

Universiteit Utrecht

Hoe staat Zuid-Holland er voor?

Volgens de Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS

Hier en nu

Welzijn

Tevredenheid met het leven
Tevredenheid met vrije tijd

Materiele welvaart

Mediaan besteedbaar inkomen
Bruto binnenlands product

Gezondheid

Overgewicht
Ervaren gezondheid
Levensverwachting bevolking
Langdurige ziekten of aandoeningen

Arbeid en vrije tijd

Netto arbeidsparticipatie
Bruto arbeidsparticipatie
Hoogopgeleide bevolking
Werkloosheid
Vacaturegraad
Tevredenheid reistijd werk

Wonen

Tevredenheid met woonomgeving
Tevredenheid met woning
Afstand tot sportterrein
Afstand tot basisschool
Afstand tot café

Samenleving

Contact met familie, vrienden
Vertrouwen in instituties
Vertrouwen in anderen
Vrijwilligerswerk

Veiligheid

Vaak onveilig voelen
Aantal delicten
geregistreerde misdrijven

Milieu

Natuurgebied per inwoner
Emissies fijnstof in de lucht
Afstand tot openbaar groen
Natuur en bosgebieden
Broeikasgasemissies
Kwaliteit zwemwater binnenwater
Kwaliteit zwemwater kustwater

Later

Economisch kapitaal

Gemiddelde schuld per huishouden
Mediaan vermogen van huishoudens

Natuurlijk kapitaal

Particuliere zonne-energie
Natuur en bosgebieden
Bebouwd terrein
Emissies van fijnstof naar lucht
Fosfaatuitscheiding landbouw
Groen-blaue ruimte
Stikstofuitscheiding landbouw

Menselijk kapitaal

Arbeidsduur per week
Hoogopgeleide bevolking
Ervaren gezondheid

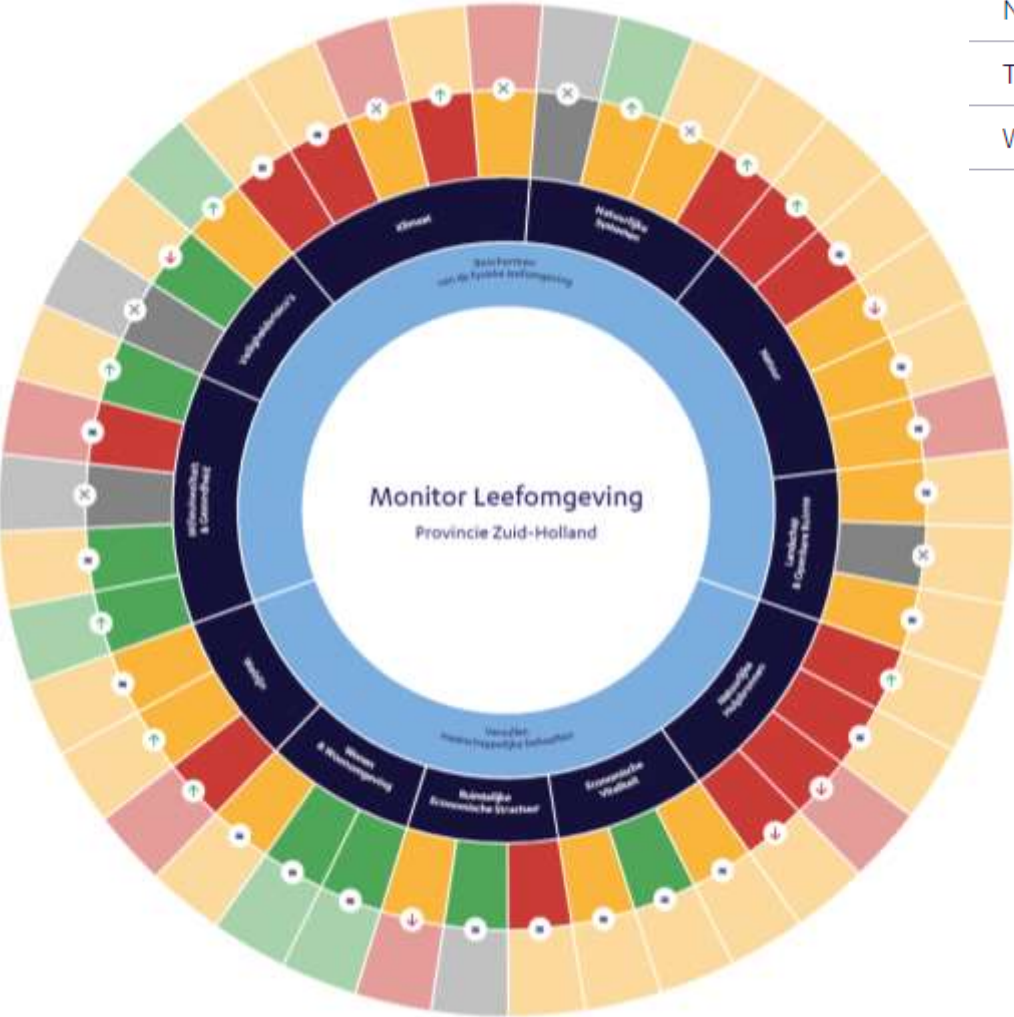
Sociaal kapitaal

Sociale cohesie

Hoe staat Zuid-Holland er voor?

Volgens de Monitor Leefomgeving, PZH

provincie Zuid-Holland

Titel	Nu	Trend	Toekomst
Nabijheid voorzieningen	●	≈	●
Tevredenheid woonomgeving	●	≈	●
Woningvoorraadontwikkeling	●	≈	●

Volgens de Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS

Wonen

Hoe staat Zuid-Holland er voor?

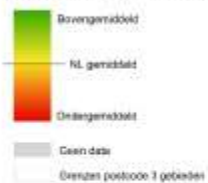
In onze verkenning gaan we de **buurt** in met als centrale vraag:

Hoe gaat het met de Zuid-Hollanders?

- Ben je gezond?
- Ben je tevreden met je omgeving?
- Heb je regie over je eigen leven?
- Kan je meedoen?

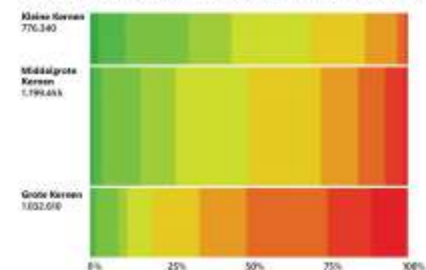
Goed ervaren gezondheid per buurt (RIVM, 2020)

Zorgkosten per inwoner per postcode 3 gebied (Vektis, 2020)

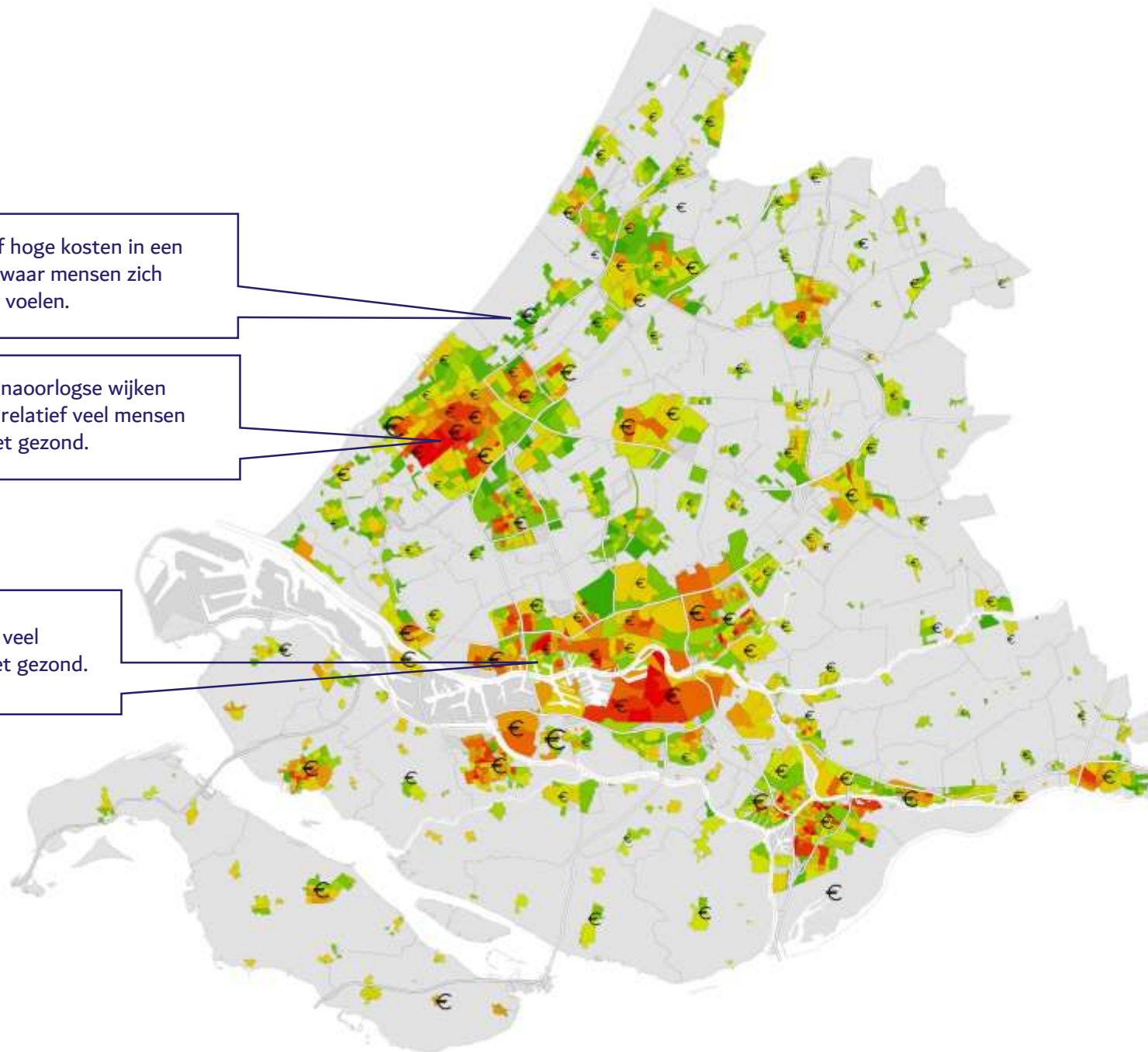
Verdeling van inwoners o.b.v goed ervaren gezondheid in verschillende typen kernen (RIVM, 2020, bewerkt door PZH)

Relatief hoge kosten in een gebied waar mensen zich gezond voelen.

In veel naoorlogse wijken voelen relatief veel mensen zich niet gezond.

Lage zorgkosten maar veel mensen voelen zich niet gezond.

Ben je tevreden met je omgeving?

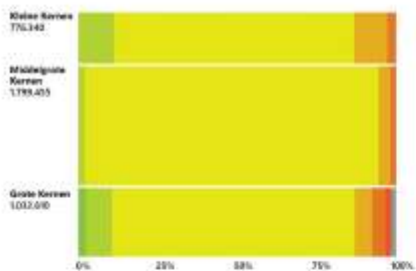
Score fysieke omgeving per buurt (Leefbarometer, 2020)

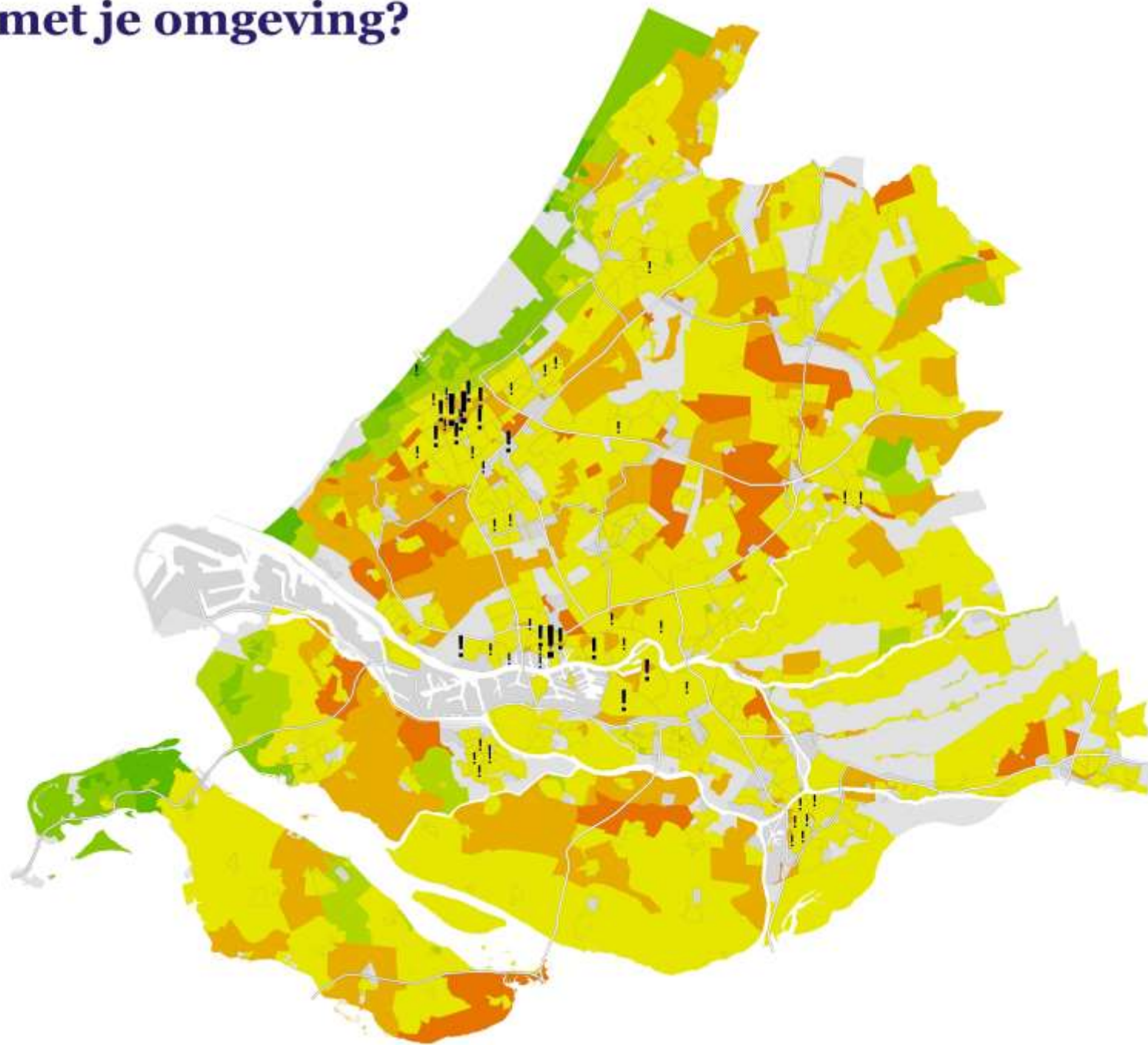
Score overlast en onveiligheid per wijk (Leefbarometer, 2020)

Verdeling van inwoners o.b.v. score fysieke omgeving per buurt in verschillende typen kernen (Leefbarometer, 2020, bewerkt door PZH)

Score fysieke omgeving per buurt voor heel Nederland (Leefbarometer, 2020)

Heb je regie over je eigen leven?

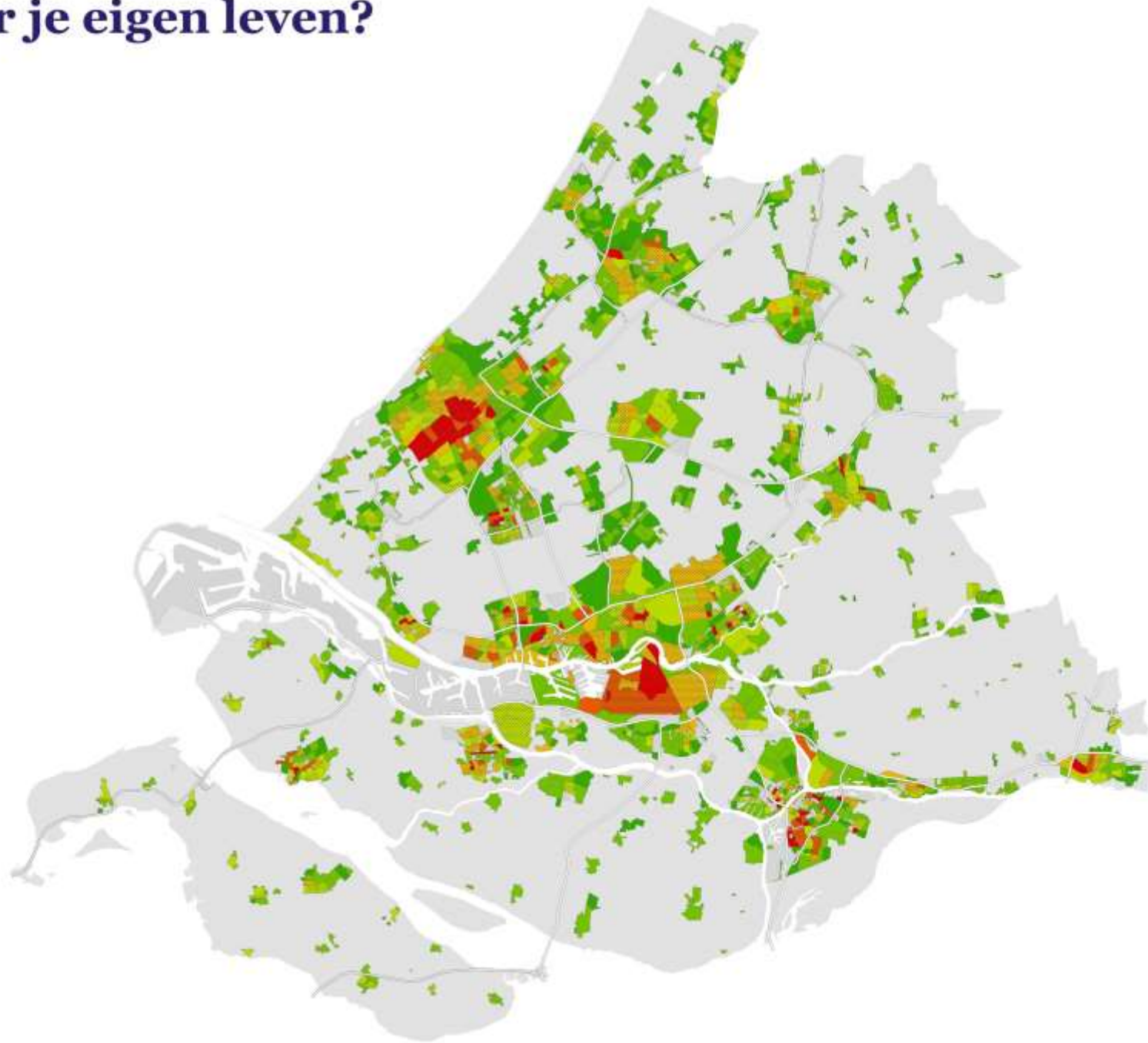
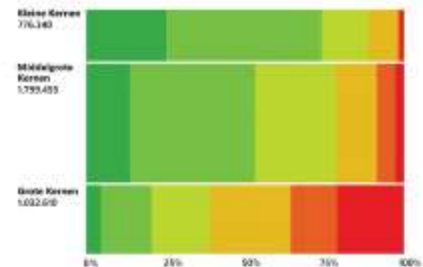
Voldoende regie over het eigen leven per buurt (RIVM, 2020)

Score sociaal economische status (SES-WOA) per buurt (CBS, 2020)

Verdeling van inwoners o.b.v. voldoende regie over het eigen leven in verschillende typen kernen (RIVM, 2020, bewerkt door PZH)

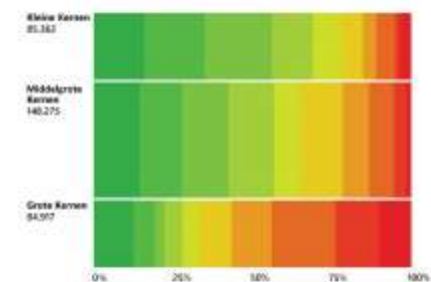
Risico op onderwijsachterstanden basisschoolleerlingen per buurt (CBS, 2021)

Aanwezigheid van dagelijkse voorzieningen* op 15 min lopen afstand
(Tympan, 2019 bewerkt door PZH)

 Tenminste één van elke type binnen 15 min lopen te bereiken

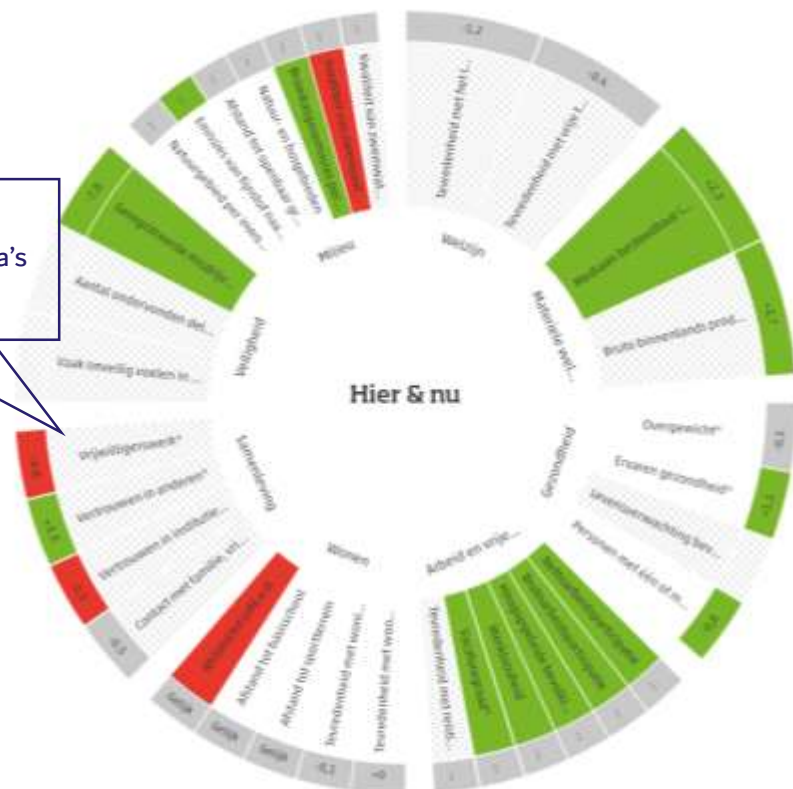
Verdeling van basisschoolleerlingen o.b.v. onderwijsachterstanden
in verschillende typen kernen (CBS, 2021, bewerkt door PZH)

Een andere kijk op doelen en opgaven

Hoe vormen we op basis van brede welvaart nieuwe beleidsdoelen?

Vanuit brede welvaart
dimensies naar beleidsthema's
kijken

+

Ruimte

Economie

Mobiliteit

Energie

Natuur

Dimensies:	Welzijn	Materiele welvaart	Gezondheid	Arbeid	Wonen	Samenleving	Veiligheid	Milieu
Ruimte	Tevredenheid met je omgeving	Toekomstbestendige werklocaties	Gezonde buurten	Het juiste werk op de juiste plek	Voor de juiste doelgroep	Ruimte voor ontmoeting	Veilige steden en dorpen	Gezonde en veilige steden en dorpen
Economie	Werktevredeheid	Toekomstbestendig verdienvermogen	Gezonde beroepsbevolking	Toekomstbestendig werk	Gemengde woongebieden	De maatschappij mee laten doen	Klimaatadaptieve Werklocaties	Veilig werken en wonen
Mobiliteit	Minimale bereikbaarheidseisen	Toekomstgericht netwerk	STOMP principe	Bereikbaar en toegankelijk werk	Bereikbare voorzieningen	Bereikbaarheid van familie en vrienden	Veilige infrastructuur	Gezonde infrastructuur
Energie	Geen Energiearmoede	Duurzame energiezekerheid	x	x	Energie inclusieve transitie	Zeggenschap en keuzevrijheid in energievoorziening	x	x
Natuur	Blij met de natuur	Natuurinclusieve economie	Toegankelijk en hoogwaardig groen	Groene werklocaties	Groene leefomgeving	Natuurinitiatieven	x	Natuurinclusieve omgeving

Dimensies:	Welzijn	Materiele welvaart	Gezondheid	Arbeid	Wonen	Samenleving	Veiligheid	Milieu
<i>Ruimte</i>	Tevredenheid met je omgeving, prettige omgeving (leefbarometer)	Toekomstbestendige werklocaties - Circulair (watergebonden en multimodal) - Inclusief (dichtbij en betaalbaar) - Duurzaam (energierobuust, OV-bereikbaar, houdbaar t.o.v. water en bodem) - Bereikbaarheid beroepsbevolking (op te splitsen in opleidingsniveau?)	Gezonde buurten - Beweegvriendelijke leefomgeving - Gezonde buurten (gezond ZH2040) of langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Het juiste werk op de juiste plek - Betaalbare bedrijfsruimte - Bereikbaarheid van banen - Match banen en mensen - Voorzieningen - MKB / verzorgende economie	Voor de juiste doelgroep - Match behoefte aan betaalbaar wonen. - Match behoefte aan 0-trede woningen - Kans op doorstroming in de eigen wijk - Bestaande voorraad beter benutten - Woonbarometer (bijv. Sociaal en betaalbaar)	Ruimte voor ontmoeting - Kwaliteit en beschikbaarheid plekken voor ontmoeting in de openbare ruimte - Plekken en voorzieningen voor cultuur en samenwerken - Hoeveelheid sociaal maatschappelijke voorzieningen (parken, pleinen, buurthuizen, bieb, markten) - Sociale cohesie	Veilige steden en dorpen - Sociale veiligheid/en eigenaarschap (ogen op straat) - Externe veiligheid en groepsrisico's per buurt. - Kwestbare groepen	Gezonde en veilige steden en dorpen - Blootstelling aan emissies per buurt - Luchtkwaliteit en geluid, (snelwegen en spoor, luchthavens, waterwegen.)
<i>Economie</i>	Werktevredeheid - Burnout klachten - Tevredenheid met het werk	Toekomstbestendig verdienvermogen - faciliteren en opschalen van acitiviteiten die circulair, digitaal, inclusief zijn - Andere afschalen. - Verzilting landbouw	Gezonde beroepsbevolking - Mensen in de ziekwet - langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Toekomstbestendig werk - Selectieve groei (toekomstbestendig) - Prioriteit op meer maatschappelijk toegevoegde waarde (verzorgend /innovatief/ duurzaam)\ - Human capital - Onbenut arbeidspotentieel	Gemengde woongebieden - Mengen met werkfuncties waar kan en scheiden waar moet (HMC, Watergebonden) - in bestaande en nieuw te bouwen gebieden - Clip FSI / functiemenging	De maatschappij mee laten doen - arbeidsparticipatie - Inclusief ondernemerschap - ondermining - schulden	Klimaatadaptieve Werklocaties Overstromingsrisico's	Veilig werken en wonen - activiteiten dragen niet bij aan schade bij bewoners en werknemers - Geen emissies bij bedrijven - Milieucontouren bedrijven
<i>Mobiliteit</i>	Minimale bereikbaarheidseisen - Basisnormen voor bereikbaarheid van voorzieningen en werk 15 min stad - Tevredenheid met reistijd	Toekomstgericht netwerk - prioriteren in netwerkcapaciteit voor Circulaire logistiek, - Prio voor stof- en materiaalstromen die bijdragen aan CE. (ruimtelijke strategie circulair) - Bereikbare werklocaties	STOMP principe Mobiliteit prioriteren die gericht is op lichaamsbeweging: lopen, fietsen en OV	Bereikbaar en toegankelijk werk - Werklocaties nabij werknemers (werkgelegenheidsmatch) - Multimodal en betaalbaar (STOMP) bereikbaar	Bereikbare voorzieningen - Voorzieningen (cultuur, recreatie en onderwijs) laagdrempeliger maken - Alles in de buurt binnen 15 min lopen	Bereikbaarheid van familie en vrienden - Nabijheid en keuzevrijheid - Cultuur, musea, poppodia, horeca(?) - Aantal contactmomenten - Sociale eenzaamheid	Veilige infrastructuur: - Verkeersveiligheid - Barrières slechten - passend bij de omgeving (juiste snelheid, profiel) - autovrije zones, fietsen en lopen - Veilige fietspaden - verkeersslachtoffers	Gezonde infrastructuur 0 (pm10) uitstoot bij verkeersbewegingen - Minimaliseren milieuruimte
<i>Energie</i>	Geen Energiearmoede Energiearmoede	Duurzame energiezekerheid - Keuzevrijheid, - verbruik zo dicht mogelijk bij de bron 2030 netcap (bsd_clip) - prio voor toekomstbestendige activiteiten	x	x	Energie inclusieve transitie - kleinschalige energie-voorzieningen - besparingen in nieuwe en bestaande woningbouw. - Warmteprofiel + lage WOZ waarde => Energiearmoede (LILLA)	Zeggenschap en keuzevrijheid in energievoorziening - Energiekloof - energiecoöperatie	x	x
<i>Natuur</i>	Blij met de natuur Natuurbeleving	Natuurinclusieve economie - Beschikbaarheid water - Waterkwaliteit - Biodiversiteit - Bodem (Klimaatonderlegger)	Toegankelijk en hoogwaardig groen - Voldoende aanbod aan bereikbare natuur (groen, bos etc) - toegankelijk, - nabij en divers	Groene werklocaties Vergroenen in en rondom werklocaties	Groene leefomgeving - natuurinclusieve woonomgeving - Afstand tot openbaar groen - Water en bodem sturend (Klimaatonderlegger)	Natuurinitiatieven	x	Natuurinclusieve omgeving - Natuurl. oplossingen tegen emissies - Schoon water voor iedereen - KRW voldoet - Natuurinclusieve landbouw 10% laagste polders en watergangen - Bos en bomen

Arbeid x Ruimte

Het juiste werk op de juiste plek

- *Betaalbare bedrijfsruimte*
- *Bereikbaarheid van banen*
- *Match banen en mensen*
- *Voorzieningen*
- *MKB / verzorgende economie*

Gezondheid x Natuur

Toegankelijk en hoogwaardig groen

- *Voldoende aanbod aan bereikbare natuur (groen, bos etc)*
- *toegankelijk*
- *nabij en divers*

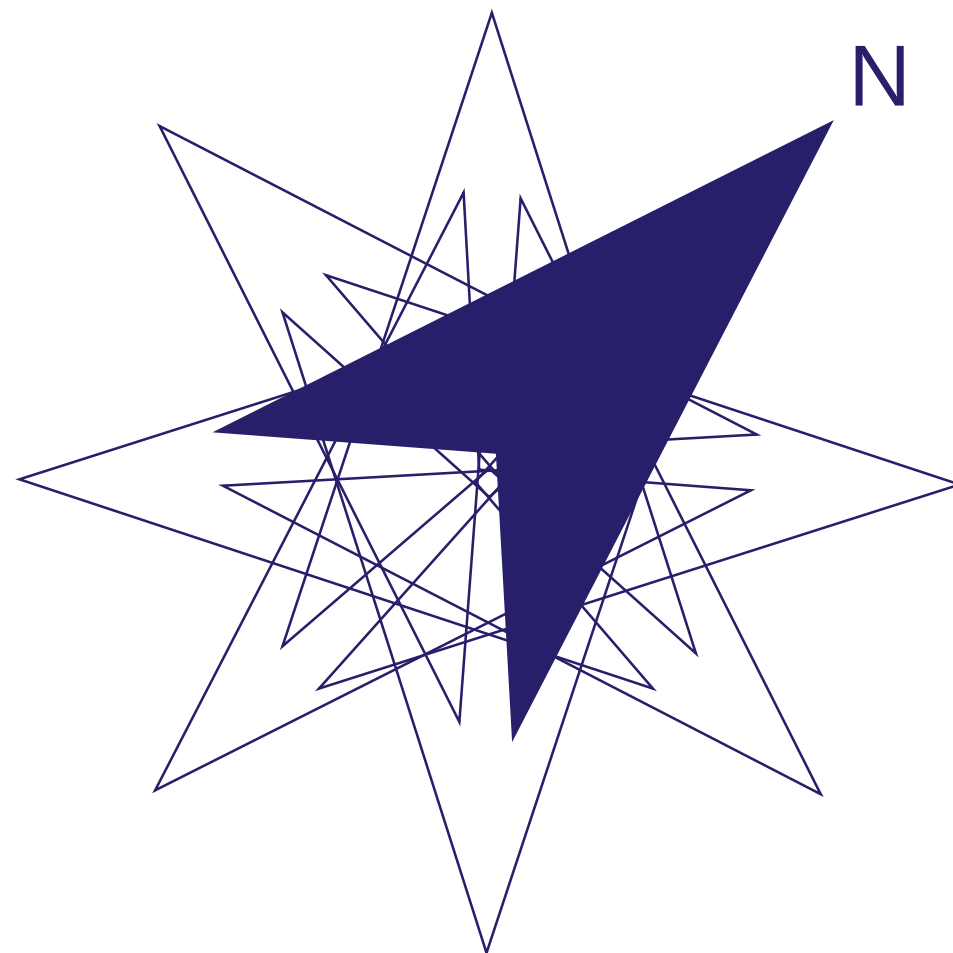
Dimensies:	Welzijn	Materiele welvaart	Gezondheid	Arbeid	Wonen	Samenleving	Veiligheid	Milieu
Ruimte	Tevredenheid met je omgeving, prettige omgeving (leefbarometer)	Toekomstbestendige werklocaties - Circulair (watergebonden en multimodal) - Inclusief (dichtbij en betaalbaar) - Duurzaam (energierobuust, OV-bereikbaar, houdbaar t.o.v. water en bodem) - Bereikbaarheid beroepsbevolking (op te splitsen in opleidingsniveau?)	Gezonde buurten - Beweegvriendelijke leefomgeving - Gezonde buurten (gezond ZH2040) of langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Het juiste werk op de juiste plek - Betaalbare bedrijfsruimte - Bereikbaarheid van banen - Match banen en mensen - Voorzieningen - MKB / verzorgende economie	Voor de juiste doelgroep - Match behoefte aan betaalbaar wonen. - Match behoefte aan 0-trede woningen - Kans op doorstroming in de eigen wijk - Bestaande voorraad beter benutten - Woonbarometer (bijv. Sociaal en betaalbaar)	Ruimte voor ontmoeting - Kwaliteit en beschikbaarheid plekken voor ontmoeting in de openbare ruimte - Plekken en voorzieningen voor cultuur en samenwerken - Hoeveelheid sociaal maatschappelijke voorzieningen (parken, pleinen, buurthuizen, bieb, markten) - Sociale cohesie	Veilige steden en dorpen - Sociale veiligheid/en eigenaarschap (ogen op straat) - Externe veiligheid en groepsrisico's per buurt. - Kwestbare groepen	Gezonde en veilige steden en dorpen - Blootstelling aan emissies per buurt - Luchtkwaliteit en geluid, (snelwegen en spoor, luchthavens, waterwegen,)
Economie	Werktevredenheid - Burnout klachten - Tevredenheid met het werk	Toekomstbestendig verdienvermogen - faciliteren en opschalen van acitiviteiten die circulair, digitaal, inclusief zijn - Andere afschalen. - Verzilting landbouw	Gezonde beroepsbevolking - Mensen in de ziekwet - langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Toekomstbestendig werk - Selectieve groei (toekomstbestendig) - Prioriteit op meer maatschappelijk toegevoegde waarde (verzorgend /innovatief/ duurzaam)\ - Human capital - Onbenut arbeidspotentieel	Gemengde woongebieden - Mengen met werkfuncties waar kan en scheiden waar moet (HMC, Watergebonden) - in bestaande en nieuw te bouwen gebieden - Clip FSI / functiemenging	De maatschappij mee laten doen - arbeidsparticipatie - Inclusief ondernemerschap - ondermijning - schulden	Klimaatadaptieve Werklocaties Overstromingsrisico's	Veilig werken en wonen - activiteiten dragen niet bij aan schade bij bewoners en werknemers - Geen emissies bij bedrijven - Milieucontouren bedrijven
Mobiliteit	Minimale bereikbaarheidseisen - Basisnormen voor bereikbaarheid van voorzieningen en werk 15 min stad - Tevredenheid met reistijd	Toekomstgericht netwerk - prioriteren in netwerkcapaciteit voor Circulaire logistiek, - Prio voor stof- en materiaalstromen die bijdragen aan CE. (ruimtelijke strategie circulair) - Bereikbare werklocaties	STOMP principe Mobiliteit prioriteren die gericht is op lichaamsbeweging: lopen, fietsen en OV	Bereikbaar en toegankelijk werk - Werklocaties nabij werknemers (werkgelegenheidsmatch) - Multimodal en betaalbaar (STOMP) bereikbaar	Bereikbare voorzieningen - Voorzieningen (cultuur, recreatie en onderwijs) laagdrempeliger maken - Alles in de buurt binnen 15 min lopen	Bereikbaarheid van familie en vrienden - Nabijheid en keuzevrijheid - Cultuur, musea, poppodia, horeca(?) - Aantal contactmomenten - Sociale eenzaamheid	Veilige infrastructuur: - Verkeersveiligheid - Barrières slechten - passend bij de omgeving (juiste snelheid, profiel) - autovrije zones, fietsen en lopen - Veilige fietspaden - verkeersslachtoffers	Gezonde infrastructuur 0 (pm10) uitstoot bij verkeersbewegingen - Minimaliseren milieuruimte
Energie	Geen Energiearmoede Energiearmoede	Duurzame energiezekerheid - Keuzevrijheid, - verbruik zo dicht mogelijk bij de bron 2030 netcap (bsd_clip) - prio voor toekomstbestendige activiteiten	x x Energie inclusieve transitie kleinschalige energievoorzieningen besluitvorming en besluitvorming Woningwaarde (afval) WOZ waarde => Energiearmoede (ULLA) x x Zeggenschap en keuzevrijheid in energievoorziening besluitvorming en besluitvorming Woningwaarde (afval) WOZ waarde => Energiearmoede (ULLA)					x x Natuurinclusieve omgeving n emissies Schoon water voor iedereen KRW voldoet inclusieve landbouw 10% laagste polders en watergangen Bos en bomen
Natuur	Blij met de natuur Natuurbeleving	Natuurinclusieve economie - Beschikbaarheid water - Waterkwaliteit - Biodiversiteit - Bodem (Klimaatonderlegger)	Toegankelijk en hoogwaardig groen - Voldoende aanbod aan bereikbare natuur (groen, bos etc) - toegankelijk, - nabij en divers	Groene werklocaties Vergroenen in en rondom werklocaties	Groene leefomgeving - natuurinclusieve woonomgeving - Afstand tot openbaar groen - Water en bodem sturend (Klimaatonderlegger)	Natuurinitiatieven Nabijheid van wonen, werken en voorzieningen Gemengde en compacte buurten Meervoudig ruimtegebruik Dagelijkse verplaatsingen lopen en fietsen Gezonde leefomgeving		

Dimensies:	Welzijn	Materiele welvaart	Gezondheid	Arbeid	Wonen	Samenleving	Veiligheid	Milieu
Ruimte	Tevredenheid met je omgeving, prettige omgeving (leefbarometer)	Toekomstbestendige werklocaties - Circulair (watergebonden en multimodal) - Inclusief (dichtbij en betaalbaar) - Duurzaam (energierobuust, OV-bereikbaar, houdbaar t.o.v. water en bodem) - Bereikbaarheid beroepsbevolking (op te splitsen in opleidingsniveau?)	Gezonde buurten - Beweegvriendelijke leefomgeving - Gezonde buurten (gezond ZH2040) of langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Het juiste werk op de juiste plek - Betaalbare bedrijfsruimte - Bereikbaarheid van banen - Match banen en mensen - Voorzieningen - MKB / verzorgende economie	Voor de juiste doelgroep - Match behoefte aan betaalbaar wonen. - Match behoefte aan 0-trede woningen - Kans op doorstroming in de eigen wijk - Bestaande voorraad beter benutten - Woonbarometer (bijv. Sociaal en betaalbaar)	Ruimte voor ontmoeting - Kwaliteit en beschikbaarheid plekken voor ontmoeting in de openbare ruimte - Plekken en voorzieningen voor cultuur en samenwerken - Hoeveelheid sociaal maatschappelijke voorzieningen (parken, pleinen, buurthuizen, bieb, markten) - Sociale cohesie	Veilige steden en dorpen - Sociale veiligheid/en eigenaarschap (ogen op straat) - Externe veiligheid en groepsrisico's per buurt. - Kwestbare groepen	Gezonde en veilige steden en dorpen - Blootstelling aan emissies per buurt - Luchtkwaliteit en geluid, (snelwegen en spoor, luchthavens, waterwegen,)
Economie	Werktevredeheid - Burnout klachten - Tevredenheid met het werk	Toekomstbestendig verdienvermogen - faciliteren en opschalen van activiteiten die circulair, digitaal, inclusief zijn - Andere afschalen. - Verzilting landbouw	Gezonde beroepsbevolking - Mensen in de ziektewet - langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Toekomstbestendig werk - Selectieve groei (toekomstbestendig) - Prioriteit op meer maatschappelijk toegevoegde waarde (verzorgend /innovatief/ duurzaam)\ - Human capital - Onbenut arbeidspotentieel	Gemengde woongebieden - Mengen met werkfuncties waar kan en scheiden waar moet (HMC, Watergebonden) - in bestaande en nieuw te bouwen gebieden - Clip FSI / functiemenging	De maatschappij mee laten doen - arbeidsparticipatie - Inclusief ondernemerschap - ondermijning - schulden	Klimaatadaptieve Werklocaties Overstromingsrisico's	Veilig werken en wonen - activiteiten dragen niet bij aan schade bij bewoners en werknemers - Geen emissies bij bedrijven - Milieucontouren bedrijven
Mobiliteit	Minimale bereikbaarheidseisen Basisnormen voor bereikbaarheid van voorzieningen en werk	Toekomstgericht netwerk - prioriteren in netwerkcapaciteit voor Circulaire logistiek, - Plan voor stof- en energieketen, die draagt aan aan de transitie (strategie circulair) - Bereikbare werklocaties	STOMP principe Mobiliteit prioriteren die gericht is op lichaamsbeweging: lopen, fietsen en OV	Bereikbaar en toegankelijk werk - Werklocaties nabij werknemers (werkgelegenheid, match) - Werklocaties nabij openbaar vervoer - Werklocaties nabij STOMP	Bereikbare voorzieningen - Voorzieningen (cultuur, recreatie en onderwijs) laagdrempeliger maken - Alles op loopafstand van de buurt binnen 5 minuten	Bereikbaarheid van familie en vrienden - Nabijheid en keuzevrijheid - Cultuur, musea, poppodia - Woonwijken met voldoende voorzieningen - Woonwijken met voldoende verkeersinfrastructuur	- Veilige infrastructuur: Verkeersveiligheid - Barrières slechten - passend bij de omgeving (juiste snelheid, profiel) - Woonwijken met voldoende verkeersinfrastructuur	Gezonde infrastructuur 0 (pm10) uitstoot bij verkeersbewegingen - Minimaliseren milieuruimte
Energie	Geen Energiearmoede Energiearmoede	Duurzame energiezekerheid - Keuzevrijheid, - verbruik zo dicht mogelijk bij de bron 2030 netcap (bsd_clip) - prio voor toekomstbestendige activiteiten	x	x	Energie inclusieve transitie - kleinschalige energievoorzieningen - besparingen in nieuwe en bestaande woningbouw. - Warmteprofiel + lage WOZ waarde => Energiearmoede (LILLA)	- Bodem- en water sturend - Ruimte voor wateropslag - Robuuste en veerkrachtige natuur - Schone en minimale energie - Circulair ipv lineair	x	x
Natuur	Blij met de natuur Natuurbeleving	Natuurinclusieve economie - Beschikbaarheid water - Waterkwaliteit - Biodiversiteit - Bodem (Klimaatonderlegger)	Toegankelijk en hoogwaardig groen - Voldoende aanbod aan bereikbare natuur (groen, bos etc) - toegankelijk, - nabij en divers	Groene werklocaties Vergroenen in en rondom werklocaties	Groene leefomgeving - natuurinclusieve woonomgeving - Afstand tot openbaar groen - Water en bodem sturend (Klimaatonderlegger)			Natuurinclusieve omgeving - Natuurl. oplossingen tegen emissies - Schoon water voor iedereen - KRW voldoet - Natuurinclusieve landbouw 10% laagste polders en watergangen - Bos en bomen

Dimensies:	Welzijn	Materiele welvaart	Gezondheid	Arbeid	Wonen	Samenleving	Veiligheid	Milieu
Ruimte	Tevredenheid met je omgeving prettige omgeving (leefbarometer)	Toekomstbestendige werklocaties - Circulair (watergebonden en multimodal) - Inclusief (dichtbij en betaalbaar) - Duurzaam (energierobuust, OV-bereikbaar, houdbaar t.o.v. water en bodem) - Bereikbaarheid beroepsbevolking (op te splitsen in opleidingsniveau?)	Gezonde buurten - Beweegvriendelijke leefomgeving - Gezonde buurten (gezond ZH2040)	Het juiste werk op de juiste plek - Betaalbare bedrijfsruimte - Bereikbaarheid van banen - Match banen en mensen - Voorzieningen - MKB / verzorgende economie	Voor de juiste doelgroep - Match behoefte aan betaalbaar wonen. - Match behoefte aan 0-trede woningen - Kans op doorstroming in de eigen wijk - Bestaande voorraad beter benutten - Woonbarometer (bijv. Sociaal en betaalbaar)	Ruimte voor ontmoeting - Kwaliteit en beschikbaarheid plekken voor ontmoeting in de openbare ruimte - Plekken en voorzieningen voor cultuur en samenwerken - Hoeveelheid sociaal maatschappelijke voorzieningen (parken, pleinen, buurthuizen, bieb, markten) - Sociale cohesie	Veilige steden en dorpen - Sociale veiligheid/en eigenaarschap (ogen op straat) - Externe veiligheid en groepsrisico's per buurt. - Kwestbare groepen	Gezonde en veilige steden en dorpen - Blootstelling aan emissies per buurt - Luchtkwaliteit en geluid, (snelwegen en spoor, luchthavens, waterwegen.)
Economie	Werktevredeheid - Burnout klachten - Tevredenheid met het werk	Toekomstbestendig verdienvermogen - faciliteren en opschalen van activiteiten die circulair, digitaal, inclusief zijn - andere afschalen - salting	Gezonde beroepsbevolking - Mensen in de ziektewet - langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Toekomstbestendig werk - Selectieve groei (toekomstbestendig) - Prioriteit op meer maatschappelijk toegevoegde waarde (verzorgend / dienstverlenend / innovatief / duurzaam / inclusief / divers / sociaal / milieuvriendelijk / gezond / veilig / betaalbaar / bereikbaar)	Gemengde woongebieden - Mengen met werkfuncties waar kan en scheiden waar moet (HMC, Watergebonden) - in bestaande en nieuwe bouwen (nieuwe bestaande)	De maatschappij mee laten doen - arbeidsparticipatie - Inclusief ondernemerschap - ondermijning - schulden	Klimaatadaptieve Werklocaties Overstromingsrisico's	Veilig werken en wonen - activiteiten dragen niet bij aan schade bij bewoners en werknemers - Geen emissies bij bedrijven - Milieucontouren bedrijven
Mobiliteit	Minimale bereikbaarheidseisen - Basisnormen voor bereikbaarheid van voorzieningen en werk 15 min stad - Tevredenheid met reistijd	Vertrouwen en ontmoeten - Sociale cohesie - Welzijn en veiligheid - Mentale gezondheid - Ontplooiing - Inclusie	Gezondheid - Vertrouwen en ontmoeten - Sociale cohesie - Welzijn en veiligheid - Mentale gezondheid - Ontplooiing - Inclusie	Arbeid - Vertrouwen en ontmoeten - Sociale cohesie - Welzijn en veiligheid - Mentale gezondheid - Ontplooiing - Inclusie	Wonen - Vertrouwen en ontmoeten - Sociale cohesie - Welzijn en veiligheid - Mentale gezondheid - Ontplooiing - Inclusie	Samenleving - Vertrouwen en ontmoeten - Sociale cohesie - Welzijn en veiligheid - Mentale gezondheid - Ontplooiing - Inclusie	Veiligheid - Vertrouwen en ontmoeten - Sociale cohesie - Welzijn en veiligheid - Mentale gezondheid - Ontplooiing - Inclusie	Milieu - Vertrouwen en ontmoeten - Sociale cohesie - Welzijn en veiligheid - Mentale gezondheid - Ontplooiing - Inclusie
Energie	Geen Energiearmoede Energiearmoede	Duurzame energiezekerheid - Keuzevrijheid, - verbruik zo dicht mogelijk bij de bron 2030 netcap (bsd_clip) - prio voor toekomstbestendige activiteiten	x	x	Energie inclusieve transitie - kleinschalige energievoorzieningen - besparingen in nieuwe en bestaande woningbouw. - Warmteprofiel + lage WOZ waarde => Eneraiearmoede (LILLA)	Zeggenschap en keuzevrijheid in energievoorziening - Energiekloof - energiecoöperatie	x	x
Natuur	Blij met de natuur Natuurbeleving	Natuurinclusieve economie - Beschikbaarheid water - Waterkwaliteit - Biodiversiteit - Bodem (Klimaatonderlegger)	Toegankelijk en hoogwaardig groen - Voldoende aanbod aan bereikbare natuur (groen, bos etc) - toegankelijk, - nabij en divers	Groene werklocaties Vergroenen in en rondom werklocaties	Groene leefomgeving - natuurinclusieve woonomgeving - Afstand tot openbaar groen - Water en bodem sturend (Klimaatonderlegger)	Natuurinitiatieven	x	Natuurinclusieve omgeving - Natuurl. oplossingen tegen emissies - Schoon water voor iedereen - KRW voldoet - Natuurinclusieve landbouw 10% laagste polders en watergangen - Bos en bomen

Dimensies:	Welzijn	Materiele welvaart	Gezondheid	Arbeid	Wonen	Samenleving	Veiligheid	Milieus
Ruimte	Tevredenheid met je omgeving, prettige omgeving (leefbarometer)	Toekomstbestendige werklocaties - Circulair (watergebonden en multimodal) - Inclusief (dichtbij en betaalbaar) - Duurzaam (energierobuust, OV-bereikbaar, houdbaar t.o.v. water en bodem) - Bereikbaarheid beroepsbevolking (op te splitsen in opleidingsniveau?)	Gezonde buurten - Beweegvriendelijke leefomgeving - Gezonde buurten (gezond ZH2040) of langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Het juiste werk op de juiste plek - Betaalbare bedrijfsruimte - Bereikbaarheid van banen - Match banen en mensen - Voorzieningen - MKB / verzorgende economie	Voor de juiste doelgroep - Match behoefte aan betaalbaar wonen. - Match behoefte aan 0-trede woningen - Kans op doorstroming in de eigen wijk - Bestaande voorraad beter benutten - Woonbarometer (bijv. Sociaal en betaalbaar)	Ruimte voor ontmoeting - Kwaliteit en beschikbaarheid plekken voor ontmoeting in de openbare ruimte - Plekken en voorzieningen voor cultuur en samenwerken - Hoeveelheid sociaal maatschappelijke voorzieningen (parken, pleinen, buurthuizen, bieb, markten) - Sociale cohesie	Veilige steden en dorpen - Sociale veiligheid/en eigenaarschap (ogen op straat) - Externe veiligheid en groepsrisico's per buurt. - Kwestbare groepen	Gezonde en veilige steden en dorpen - Blootstelling aan emissies per buurt - Luchtkwaliteit en geluid, (snelwegen en spoor, luchthavens, waterwegen,)
Economie	Werktevredeheid - Burnout klachten - Tevredenheid met het werk	Toekomstbestendig verdienvermogen - faciliteren en opschalen van activiteiten die circulair, digitaal, inclusief zijn - Andere afschalen. - Verzilting landbouw	Gezonde beroepsbevolking - Mensen in de ziekwet - langdurige ziekten of aandoeningen / of zorgkosten	Toekomstbestendig werk - Selectieve groei (toekomstbestendig) - Prioriteit op meer maatschappelijk toegevoegde waarde (verzorgend /innovatief/ duurzaam)\ - Human capital - Onbenut arbeidspotentieel	Gemengde woongebieden - Mengen met werkfuncties waar kan en scheiden waar moet (HMC, Watergebonden) - in bestaande en nieuw te bouwen gebieden - Clip FSI / functiemenging	De maatschappij mee laten doen - arbeidsparticipatie - Inclusief ondernemerschap - ondermining - schulden	Klimaatadaptieve Werklocaties Overstromingsrisico's	Veilig werken en wonen - activiteiten dragen niet bij aan schade bij bewoners en werknemers - Geen emissies bij bedrijven - Milieuintouren bedrijven
Mobiliteit	Minimale bereikbaarheidseisen - Basisnormen voor bereikbaarheid van voorzieningen en werk 15 min stad - Tevredenheid met reistijd	Toekomstgericht netwerk - prioriteren in netwerkcapaciteit voor Circulaire logistiek, - Prio voor stof- en materiaalstromen die bijdragen aan CE. (ruimtelijke strategie circulair) - Bereikbare werklocaties	STOMP principe Mobiliteit prioriteren die gericht is op lichaamsbeweging: lopen, fietsen en OV	Bereikbaar en toegankelijk werk - Werklocaties nabij werknemers (werkgelegenheidsmatch) - Multimodal en betaalbaar (STOMP) bereikbaar	Bereikbare voorzieningen - Voorzieningen (cultuur, recreatie en onderwijs) laagdrempeliger maken - Alles in de buurt binnen 15 min lopen	Bereikbaarheid van familie en vrienden - Nabijheid en keuzevrijheid - Cultuur, musea, poppodia, horeca(?) - Aantal contactmomenten - Sociale eenzaamheid	Veilige infrastructuur: - Verkeersveiligheid - Barrières slechten - passend bij de omgeving (juiste snelheid, profiel) - autovrije zones, fietsen en lopen - Veilige fietspaden - verkeersslachtoffers	Gezonde infrastructuur 0 (pm10) uitstoot bij verkeersbewegingen - Minimaliseren milieuruimte
Energie	Geen Energiearmoede Energiearmoede	Duurzame energiezekerheid - Keuzevrijheid, - verbruik zo dicht mogelijk bij de bron 2030 netcap (bsd_clip) - prio voor toekomstbestendige activiteiten	x	x	Energie inclusieve transitie - kleinschalige energievoorzieningen - besparingen in nieuwe en bestaande woningbouw. - Warmteprofiel + lage WOZ waarde => <i>Energiearmoede (LIIIA)</i>	Zeggenschap en keuzevrijheid in energievoorziening - Energiekloof - energiecoöperatie	x	x
Natuur	Blij met de natuur Natuurbeleving	Natuurinclusieve economie - Beschikbaarheid water - Waterkwaliteit - Biodiversiteit - Bodem (Klimaatonderlegger)	Toegankelijk en hoogwaardig groen - Voldoende aanbod aan bereikbare natuur (groen, bos etc) - toegankelijk, - nabij en divers	Groene werklocaties Vergroenen in en rondom werklocaties	Groene leefomgeving - natuurinclusieve woonomgeving - Afstand tot openbaar groen - Water en bodem sturend (Klimaatonderlegger)	Natuurinitiatieven	x	Natuurinclusieve omgeving - Natuurlijke oplossingen tegen emissies - Schoon water voor iedereen - KRW voldoet - Natuurinclusieve landbouw 10% laagste polders en watergangen - Bos en bomen

Wat? Voor wie? En waar?

Dichtbij en bereikbaar

Zwarte Pad, Leiden

Vanuit brede welvaart dimensies kijken we naar dwarsdoorsnijdende verbindende doelen.
In deze kaart combineren we relevante indicatoren uit verschillende domeinen met elkaar.

— Hoofdwegen
— Buurten binnen bestaand stads en dorpsgebied (BSD)

Indicatoren:

Slecht bereikbare werklocaties (met de fiets)
voor praktisch opgeleiden

bron: CBS, bewerkt door F21

Buurten die niet voldoen aan de beweegrichtlijn

bron: RVM

Gebieden met een lage FSI en een lage
functiewaarde

bron: RAB, bewerkt door F21

Buurten waarvan er onvoldoende dagelijkse voorzieningen
aanwezig zijn binnen 15 min lopen

bron: Tregman, bewerkt door F21

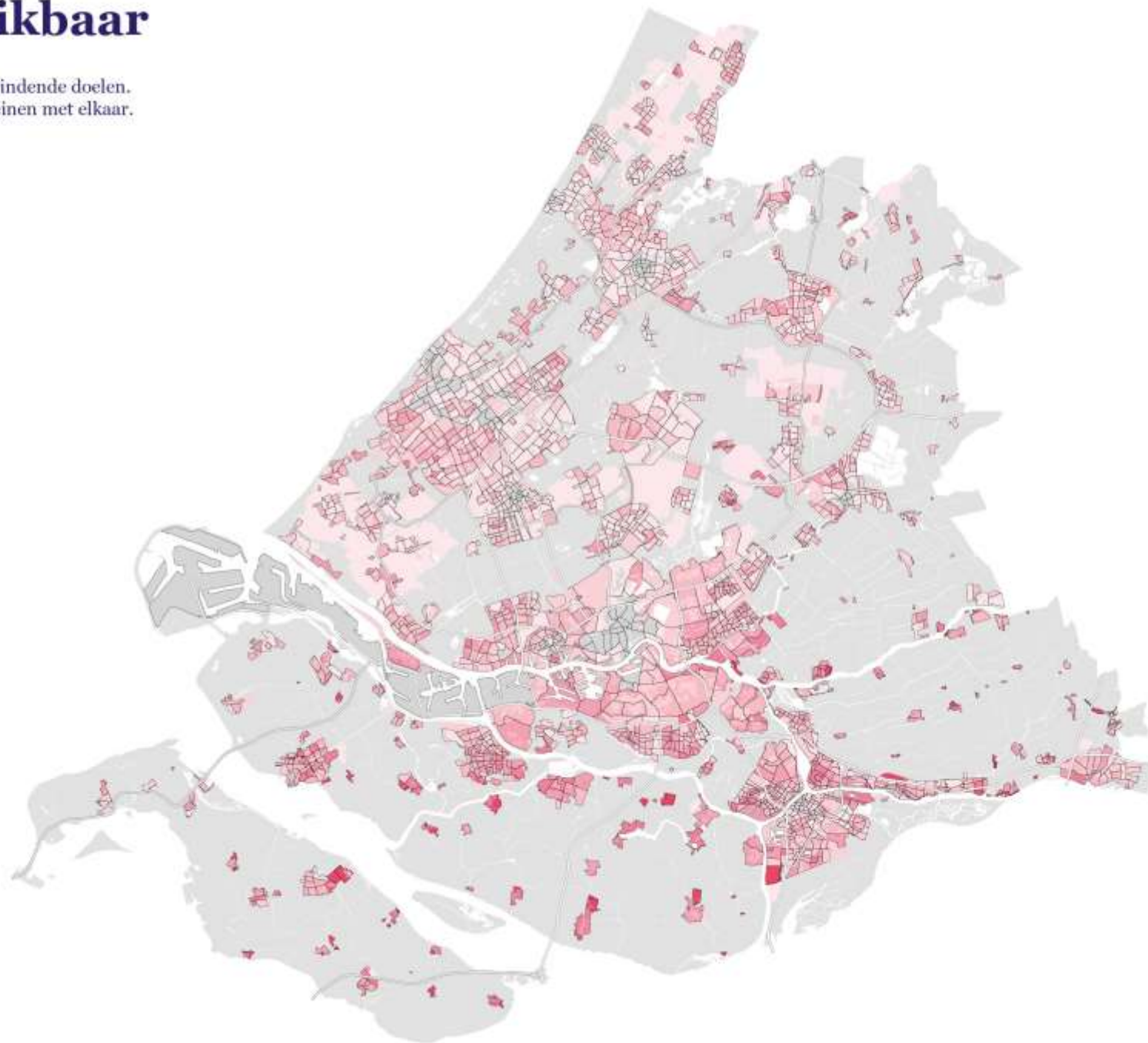
Buurten waar geen hoogwaardig openbaar
vervoer (HOV) aanwezig is

bron: F21

Buurten die niet uitnodigen tot bewegen
(beweegvriendelijke leefomgeving)

bron: RVM

Toekomstbestendige leefomgeving

Waterwoud, Rotterdam
NextArchitects, Foto: Jeroen Verrecht

Vanuit brede welvaart dimensies kijken we naar dwarsdoorsnijdende verbindende doelen. In deze kaart combineren we relevante indicatoren uit verschillende domeinen met elkaar.

Indicatoren:

Hoge milieugezondheidsrisico

bron: Atlas van de leefomgeving

Buurtten met relatief weinig bomen en water

bron: Klimaatbeleid

Gebieden waar wateroverlast een beperkende factor is voor verstedelijking

bron: Klimaatbeleid PDS

Gebieden met netoongestie waar geen afname mogelijk is voor een zware net aansluiting

bron: Netbeheer verkeer

Bedrijventerreinen die kansrijk zijn voor circulair

bron: PDS

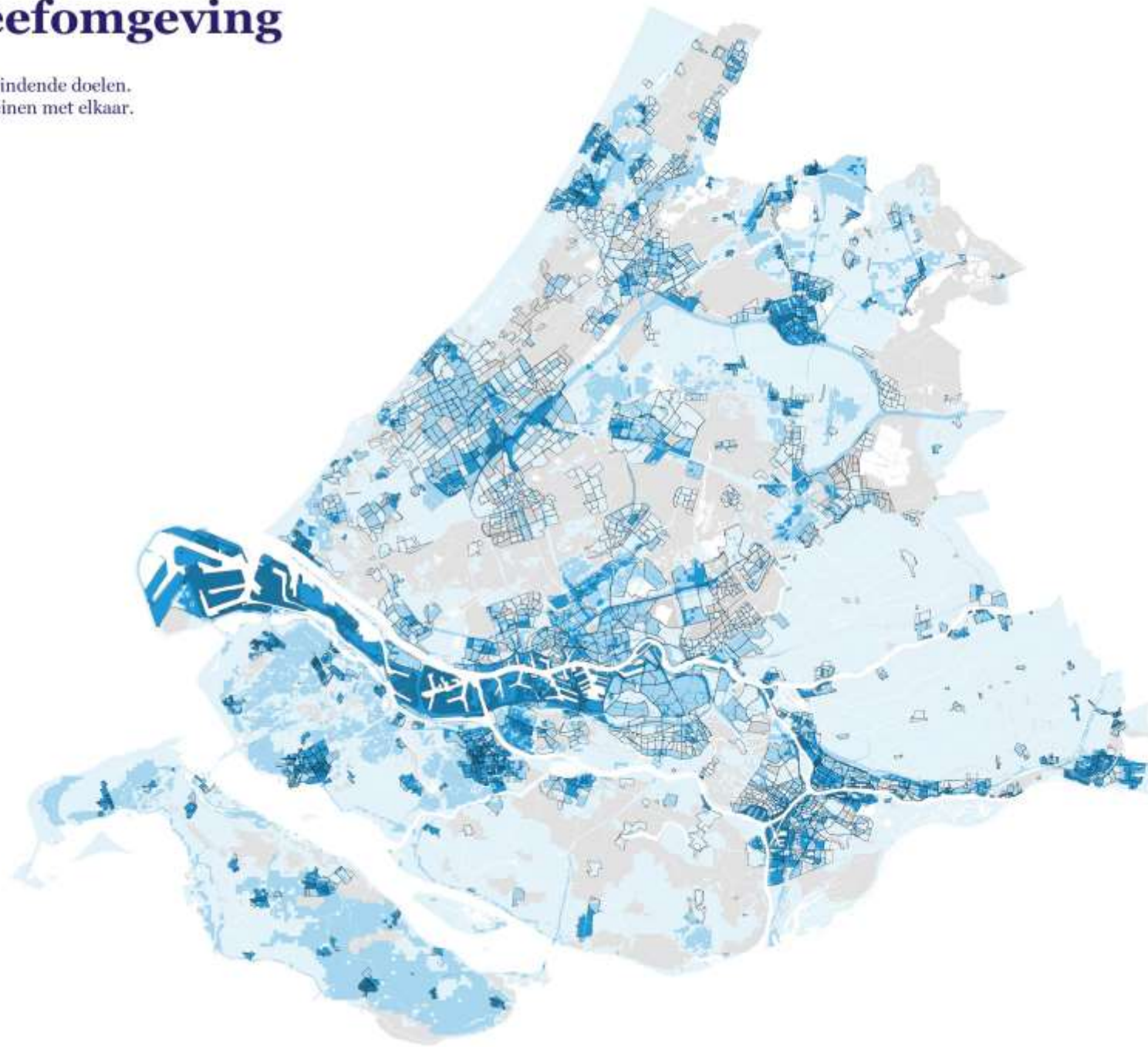
Gebieden met een hoog risico op toenemende verzilting

bron: PDS, Klimaatbeleid

Buurtten met een laag inkomen en een ongunstig energielabel hoger tov het landelijke gemiddelde (energiearmoede)

bron: TSO

Samen en hecht

Zwembad Haasbroek, Zoeterwoude

Vanuit brede welvaart dimensies kijken we naar dwarsdoorsnijdende verbindende doelen.
In deze kaart combineren we relevante indicatoren uit verschillende domeinen met elkaar.

— Hoofdwegen
— Buurten binnen bestaand stads en dorpsgebied (BSD)

Lage belevingswaarde van het landschap

bron: Atlas Natuurlijk Kapitaal,
beoordeld door Rijk

Buurten met een bovengemiddelde sociale
eenzaamheid

bron: CBS

Buurten met een bovengemiddelde hoeveelheid
bewoners die last hebben van een langdurige
aandoening

bron: CBS

Buurten waarvan de sociale samenhang onvoldoende scoort

bron: Landbouwkantoor

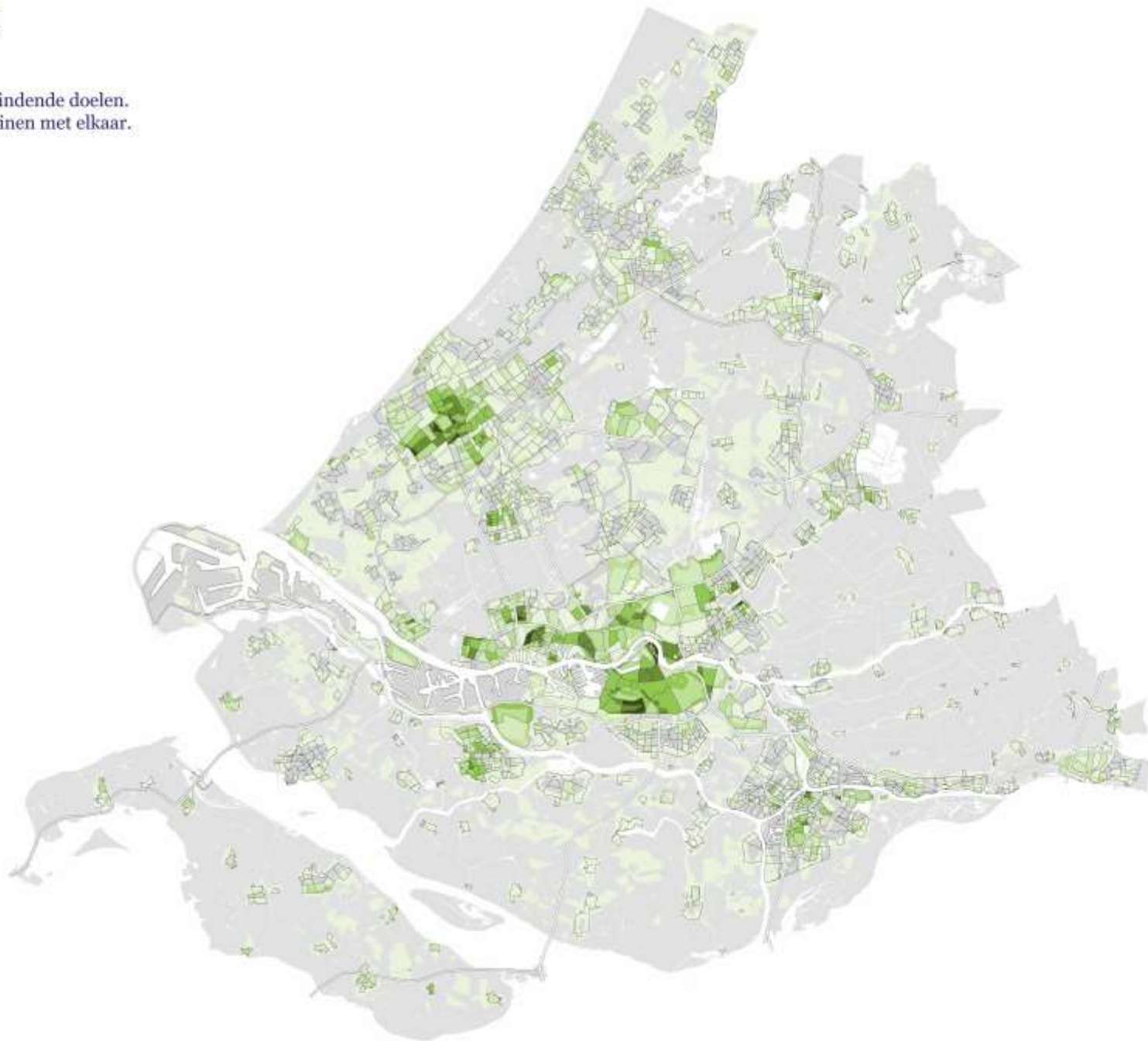
Buurten waarvan de veiligheid en overlast onvoldoende scoort

bron: Landbouwkantoor

Buurten met een bovengemiddeld percentage werkloosheids
uitkeringen

bron: CBS

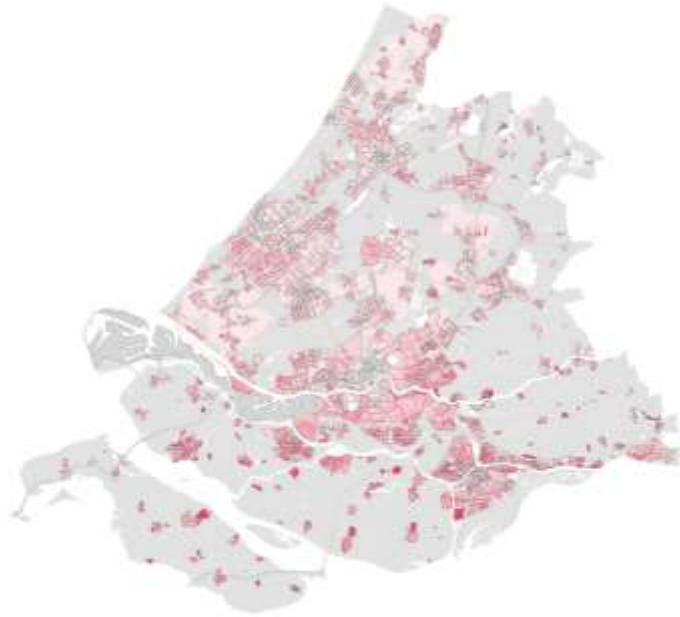
Onze conclusies

- de **buurt** is een goed vertrekpunt om te kijken hoe het met de **mensen** in ZH gaat;
- **kaarten** helpen ons om een abstract concept als brede welvaart **toepasbaar** te maken;
- door **integraal** te kijken ontdekken we relaties tussen domeinen en opgaven die kansen voor nieuwe **samenwerkingen** bieden.

Brede welvaart als kompas voor:

Meer verbinding tussen domeinen en combinaties van maatregelen

- *Waardeer crosssectorale perspectieven.*
- *Weersta de reflex om snel technocratische hapklare sectorale brokken te zoeken.*
- *Durf de complexiteit aan en benadruk het belang van samenhang in politieke keuzes.*

Brede welvaart als kompas voor politieke keuzes

	van	naar
Ruimte	Vraag en Aanbod in balans met focus op nieuwe ontwikkelingen en gericht op agglomeratiekracht en beschermen van het open landschap	Schaarse ruimte inzetten voor maatsch. opgaven: Focus op toekomstbestendigheid gericht op duurzaamheid, inclusiviteit, combinatie van functies, toevoegen van kwaliteit bij nieuwe en bestaande gebieden.
Economie	Groei BRP gericht op innovatie, vraag en aanbod in balans en beschermen van werklocaties (agglomeratiekracht, export, topsectoren)	Kwalitatieve en selectieve groei Focus op transitie naar een duurzame en digitale economie en op inclusieve economie
Mobiliteit	Mobiliteitsplanning gericht op doorstroming, snelheid en veiligheid	Bereikbaarheidsplanning Bereikbare bestemmingen voor verschillende groepen en gebieden met een integrale afweging tov veiligheid, gezondheid en leefomgeving
Energie	Concurrerend Zuid-Holland door een verscheidenheid aan schone bronnen aanbieden.	Keuzevrijheid in bronnen , verbruik zo dicht mogelijk bij de bron en verminderen verbruik van energie
Natuur	Robuust veerkrachtig systeem met focus op een basisniveau met natuurdoeltypen en bescherming en ontwikkeling van landschap en natuur	Natuurinclusief ontwikkelen/beschermen ecosystemen , en divers landschap. Meer oog voor mens en stedelijk gebied en met een integrale afweging op gezondheid leefomgeving en recreatie